

vseh strani. Obseg njegovega improvizovanega govora je bil sledeč: Po kratkem vvodu je rekel govornik: „Nas, Poljake, štejejo za separatiste v slavjanskem delu; ali, panovije, to ni tako“ (burna rokopleskanja). „Nas, Poljake, je zavrgla vsa Evropa, nikdo se za nas ne zastopa; in vendar mi smo se povsod in vselej borili za svobodo: v Ispaniji, v Italiji, v Franciji, in mi se potezamo samo za svobodo“. (Kaj pa v Bolgariji? kaj pa v Srbiji? sem si mislil). Svoj kratki govor je govornik končal z izjavljenjem želje slavjanske svobode in jedinstva. Med tem govorom je vladni komisar nekolikokrat vstal želeč ustaviti govornika, pa prosili so ga potrpeti in sam govornik je še o pravem času zamolčal, drugače škandal je bil blizu. Mladi Galičan, ki je sedel zraven mene, se je prav najivno navdušil po govoru Poljaka. Vprašal sem ga: povejte mi, kaj vam se je tako silno dopadlo v tem govoru? „Kaj?“ odgovarja on, „kako kaj? Ali ne vidite, da to se je zgodilo danes prvič! Vam ni li znano, da do zdaj so se nas Poljaki ogibali? a zdaj, kakor vidite, oni želé združiti se z nami, zjediniti se, tako rekoč, v eno dušo in eno telo!“ — V kakošno dušo in kakošno telo? sem ga zopet vprašal, in kaj vas izpodbuja, veriti takim starim, vsem znanim, sto in stokrat slišanim frazam, kakoršne nam je poljski gospod povedal? Kakošna more biti za vas družba z njimi? Pri vzajemnem sovraštvu oni vas opoljšavajo — koliko lažje jim bo to, kedar bodete začeli jim zaupovati! Bukovinci bili so popolnem enakih misli z menoj; ali mladi Galičan je povidimomu tudi uže pozabil zgodovino, kakor so jo zabili mnogi, ki so kaj več kot študent, in ki so kaj več doživeli in dosegli kakor on. On je odgovoril, da nevarnosti ni nikake, in da ruskih Galičanov nikdo ni v stanu pogubiti. Meni se pa zdi, da na tem prazniku je Poljak ostal zvest sam sebi, in drugače tudi ni mogoče. Obsojati ga, bi bilo, obsajati neogiblivo razvitje zgodovine. (Dalje prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Popotovanje po Bosni.

Iz Zagreba v Sarajevo.

(Dalje.)

Od Blažuja spustí se cesta po malem bregu na Sarajevsko polje. Krasno in plodovito je to polje, kakor je le malo tako lepih. Dolgo je 4 ure in blizo toliko široko. Srednja je njegova višina 520 metrov. Na tem polji raste pšenica, ječmen, koruza, oves, proso, rž, lan itd. Za vse poljske pridelke dobra in plodna zemlja je lahka ilovčna, pomešana z apnenkom. Travnikov je le malo videti. Kako lepo bi se dali pa tudi ti vrediti, in lahko bi jih bilo namakati, ker po Sarajevskem polji teče reka Bosna, Žujevina, Železnica in Milječka. Na zapadni strani polja vzdiguje se strma planina Igman (3800' visoka), iz katere izvira reka Bosna na severni in severno-zapadni planina Kobilja glava proti jugu in zahodu pa planina Trebević (5100'). Pod to planino in pod planino Ozron (4800') leži mesto Sarajevo. Cesta čez polje je lepa, široka, in še le, ko se približuje mestu Sarajevu, opazijo se nekatere večje hiše, ki so posestva Sarajevskih begov.

Eno uro pred Sarajevem nahajajo se na tem polji toplice Ilidža, najznamenitnejše v Bosni. Vrelo toplo 45° R. ima v sebi železa, natrona, magnezije in malo ogljenčeve kisline. Ob času turške vlade bile se te toplice čisto zapuščene; še le naša vlada jih je priredila tako, da more vsak dobiti vse potrebno. Sobe za osobo so po 1 gold. 50 kr. s postrežbo, kopelj pa stane 20 do

60 kr. za osobo. Tudi za jed in pijačo je prilično preskrbljeno.

Ko sem se vozil po polji Sarajevskem 3 ure, približam se mestu Sarajevu.

Kakor krasen je bil pogled na mesto iz daljine, kakor veličastveno se je videlo Sarajevsko mesto postavljeno na podnožji visokih in krasnih planin, tako tužno, zapuščeno in zanemarjeno kazalo se je človeku, ko je prišel v njega bližino, posebno pa ko pride v njegove glavne ceste. Najglavnejša je cesta Franc Josipova, ob kateri so bile videti poprej prilično lepe turške hiše, al takrat sama podrtija po strašnem ognji, kateri je ravno ta del mesta uničil. Na vsaki drugi ali tretji hiši, katere so bile še brez strehe, bil je napis kakošnega hotela, a nikjer ni bilo dobiti le ene sobe, kjer bi človek mogel prenočiti. Zatoraj tudi meni ni ostalo nič drugega, nego precej podati se do vlade, da mi ona v kaki privatni hiši preskrbi stanovanje. To se je tudi nemudoma zgodilo. Dobil sem stanovanje pri nekem pravoslavnem trgovcu, kateri me je prav sumljivo sprejel, ko me je vladni služnik tje dopeljal, misleč, da bode moral dati mi sobo za male novce, kakor vojakom. Še le, ko sem mu rekel, da mu plačam vsak dan 1 gold., samo naj mi dá sobo, odkazal mi je sobo v prvem nadstropji, ter postal nekoliko prijaznejši z menoj. Vrata v sobi bile so iz težkega železa, in tudi okna okovana vsa z železom. Pod bil je z ilovico natolčen, okolo sten pa nizek turšk divan — edino pohištvo v celi sobi. Ta divan služil mi je za posteljo, mizo in stol. Bil sem v pravi „kajhi“; al bilo je dobro, samo da sem imel svojo kožo pod streho.

Ko si svoje stvari prenesem v svoje novo stanovanje, napotim se zopet k vladi, da bi mogel dobiti avdijencijo pri vojvodi Württembergu. In res uže drugi dan bil sem tako srečen, da sem se mogel oglasiti pri vojvodi, do katerega je sicer bilo zeló težko priti zaradi njegovega obilega posla in mnogih vsakdanjih avdijencij. Prav uljudno me je sprejel ter mi obljubil, da se bova kasneje več pogovarjala o gospodarstvu bosanskem, ko se povrne iz Mostara, kamor se je precej drugi dan odpeljal. Od tam vrnil se je še le 10 dni kasneje, zatoraj moral sem do njegovega povratka ostati v Sarajevu, kar mi je bilo tem ljubše, da sem za ta čas imel priliko seznaniti se običajem naroda in bosanskimi navadami, pa pregledati na drobno tudi mesto Sarajevo, katero, kakor se pripoveduje, je največe za Carigradom na iztoku. Kmalu dobil sem mnogo znancev, Hrvatov in Slovencev, kateri so mi jako radi kazali vse znamenitosti Sarajevske. Dnevi pretekli so mi hitro, kajti vse, kar sem videl, bilo je meni novo, in to je za vsacega, kateri ni bil še v onih krajih. — S svojim hišnim gospodarjem tudi sva se hitro sprijaznila tako, da me je večkrat pozval na črno kavo v svoj dučan, kjer je obično sedelo tudi več drugih trgovcev. — Vsak dan videl in slišal sem več zanimivega o življenji sarajevskem in običajih bosanskih. O vsem bodem našim čitateljem vprihodnje poročal.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Koncem letošnjega leta se ima po preteku 10 let ljudstvo vseh dežel našega cesarstva znova šteti.* Nedavno je ministerstvo notranjih oprav zaradi tega izdalo izgledke (formulare), po katerih se ima to številenje vršiti. V teh formularih se nahajajo rubrike, katerih v zadnjem številniku l. 1869. ni bilo. V zbornici poslancev je namreč letos, ko so državni proračun za letošnje leto obravnavali, ministerstvo dobilo nálog, naj, ko se bode

letos ljudstvo štelo, pozvé tudi národnost prebivalcev vsacega kraja in naj za to posebno rubriko vmésti z naslovom: „rodovinski jezik“ (Familiensprache). Namesti te besede je ministerstvo stavilo v to rubriko naslov: „družni jezik“ (Umgangssprache). Kolikor se po jeziku, s katerim rodovina med seboj občuje, sklepati more na narodnost vsacega posameznega človeka, bo tedaj po tem takem novo številenje kazalo različnost narodov v Avstriji. Naj bi se tedaj v to rubriko vpisal vselej jezik tak, ki ga rodovina govori med seboj, da nemčurska ali lahonska birokracija v slovenskih deželah ne bi kazila resnice. Zato pozor župani in župniki! — Pa še druge rubrike se nahajajo v novem številniku, namreč: „znanje branja in pisanja“, — „telesne in duševne hibe“: „slepi, gluhi, mutci, blazni, bebcí“. — S številjenjem ljudstva je združeno tudi številenje koristne domače živine. Tudi tu se nam potrebno zdi opomniti, naj gospodarji ne zatajijo resnice, koliko imajo kónj, krav, ovác itd. boječi se višjega davka, kajti v tem številjenju ne gré za davek, ampak le zato, da se vé, koliko živine je v deželi in se potem dežela z deželo primerjati more. Na kratko rečeno: tû gre za statistiko ljudstva in živalstva.

* *Koliko sladkorja povžije vsak človek leto in dan v različnih deželah.* Največ sladkorja (čukra) povžije Anglež, in sicer na leto 29 kilo, — severni Amerikanec 17 kilo, — Francoz 7 kilo, — Nemec 6 kilo, — Avstrijanec 5 kilo, — Italijan in Rus 3 kilo, — najmanj pa Turek, ki sladkorja ne potrebuje več, nego 1 kilo leto in dan.

Naši dopisi.

Iz Vipave 1. sept. (*Slavnostno praznovanje 50letnice Nj. veličanstva cesarja Franc Josipa I.*) bo pri nas v Vipavi 8. dne t. m., to je, na malega Šmarna dan.

Program slavnosti je sledeči:

I. Slovesna sv. maša v Logu pri Vipavi ob 10. uri dopoldne, pri kateri poje zbor 40 izvrstnih Skedenjskih pevcev slavno znano Riccijevo latinsko mašo.

II. Velika kmetijska tombola v Vipavi osnovana od vipavske podružnice c. k. kmetijske družbe kranjske ob 1/4. uri popoldne s sledečimi dobitkami: 1) prva amba: garnitura kletarskega orodja vrednosti 6 gold.; — 2) druga amba: garnitura vrtnarskega orodja vrednosti 6 gold.; — 3) terna: mlin za grozdje mastiti vrednosti 16 gold.; — 4) kvaterna: holandski filtrirni aparat za vino filtrirati (čistiti) vrednosti 24 gold.; — 5) činkvina: železni stroj za rezanico rezati vrednosti 40 gold.; — 6) tombola: mlad bik čistega muricodolskega plemena vrednosti 100 gld. Tombola bode pri vsakem vremenu; pri lepem na prostem, pri dežji pa pod streho. Vsaka kartelca (srečka) stane 20 krajc.

III. Slavnostna beseda vipavske čitalnice v dvorani na Tabru, zvečer ob 1/2.8. uri s slavnostnim govorom, dvema gledališkima igrama: „Ena se mora omožiti“ in „Krojač Fips“, s petjem Skedenjskega pevskega zbora in plesom.

Za odbor vipavske čitalnice:

dekan J. Grabrijan, predstojnik.

Za odbor vipavske kmetijske podružnice:

R. Dolenc, predstojnik.

Iz Paradišča pod Ljubljano 25. avg. J. (*Komu hočemo zaupati?*) Dve politični stranki ste pri nas na Kranjskem: slovenska namreč, to je, domača, in pa ptuja, to je, nemškutarska. Ti stranki stojite v opoziciji ena drugi nasproti, in bijete trd boj o narodni

ravnopravnosti in o drugih deželnih upravnih zadevah. Naša slovenska narodna stranka hoče in dela na to, da obveljá, kar vsacemu narodu po ustavi gré, — da se marsikaj predrugači v cesarskih uradih in šolah, — da se občinam dadó marsikatere pravice, ki jih dozdej pogrešajo, tako na priliko, da se županstvom dá pravica, po svoji previdnosti odreči ženitev ali jo dovoliti, in tako družega več. — Druga, nemčurska stranka, pa dela temu ravno nasproti; ona hoče vse ponemčiti, ako bi jej bilo mogoče, da bi naš slovenski jezik v šoli in uradnih skoro da popolnem se zatrl. Ona kuje brezobzirno proti mišljenju narodnih poslancev nam protivne in škodljive postave; med drugimi moramo posebno grajati šolske, in kakor smo nedavno iz obravnave letošnjega deželnega zbora zvedeli, sklenila je tudi postaviti za odkup duhovske bire v pridelkih. Ta postava, če zadobi najviše potrjenje, bila bi očitno škodljiva za duhovstvo in le novo breme davkov za kmečko ljudstvo. Mar ti gospodje res mislijo, da kmet denarje koplje v kakem rudniku? Mi kmetje bi pač radi videli, da bi tisti gospodje, ki nam tako čudne in škodljive postave kujejo, sami praktično poskusili kmetijstvo in kako se kruh prideljuje pa davki plačujejo, potlej bi namesti „Wacht am Rhein“ drugo pesem — „Miserere“ peli! Pa kaj je za vse to nemčurjem mar? Mi kmetje dobro poznamo njihove nakane, mi dobro vemo, „kam pes tace molí“. Zato pa tudi smo prepričani, da vsak, kogar strast ni še popolno oslepila in ima še kaj iskricice domoljubja v sebi, bode se možato vstopil na narodno stran, in kedar pride čas novih volitev za deželni zbor — ki menda ni daleč — se bode junaško boril pod banderom narodne zastave za svetinje domače, da se rešimo tistih naših nasprotnikov, ki so si zdaj skovali ime „Deutsch-Krainere“, to je, „nemških Kranjcev“!

Iz Ljubljane. — Nova nevarnost preti našim gospodarjem in to iz Hrvatskega. Po oklici c. kr. deželne vlade se je na pašniku Kokošici, tedaj prav blizu naše dežele prikazala ovčja kuga, ki je to, kar je goveja kuga in zato tudi goveda okuži. V vojaški granici pa razsaja goveja kuga v 3 okrajih. Zato je naša c. kr. deželna vlada z oklicom od 27. avgusta prepovedala, da se v §. 1. postave o goveji kugi od 29. svečana l. 1880. imenovana živina in druge stvari iz okužene županije Karlovške in iz vse vojaške granice na Kranjsko ne smejo ne vpeljati in tudi skozi Kranjsko ne prepeljavati, dokler niste kugi na Hrvatskem zatrti. Iz neokuženih krajev civilnega Hrvatskega je pa dopuščeno vpeljevati v §. 1. postave o goveji kugi imenovane živali in stvari samo po železnici čez Brežice pod pogoji postavljenimi od c. k. namestništva v Gradcu. Vsakoršno vpeljevanje in prepeljevanje takih živali in stvari po železnici čez Št. Peter je pa prepovedano do daljega. Tudi v vseh drugih krajih je še ostro prepovedano, gori imenovanih živali in stvari vpeljevati, ter se bodo kaznovali prestopki tega prepisa po §. 39. postave o goveji kugi od 29. februarja 1880. s tem, da celi prevoz zapade in po okoliščinah še na drug način.

— Po predlogu družbe kmetijske je deželni odbor naročil gosp. R. Dolencu, vodji deželne Slapenske sadje- in vinorejske šole, ki je uže leta 1874. v Klosterneuburgu videl phylloxero in po nji vinogradom prizadeto škodo, naj se še ta teden podá v Zagreb, da ondi pozvé, kako na dalje stoji z nesrečno phylloxero na Hrvatskem, in po teh pozvedbah obhodi okužene na štajarski meji ležeče hrvatske nograđe, potem pa čez Kapele na Štajarskem, kjer utegnejo phylloxere sumljivi nograđi biti, se na Dolenjsko podá in v Metliki, Črnomlji, Semiči, Št. Rupertu, Ra-